

بازتاب فرهنگ

مردم

درآینه ی رُمان

تألیف :

زهرآ مهرابی

کارشناس ارشد ادبیات

دکترسید مهدی خیراندیش

دانشیار زبان و ادبیات فارسی دانشگاه پیام نور ایران

۱۳۶۹-مهرابی، زهرا : سرشناسه
 بازتاب فرهنگ مردم در آیین‌های رمان / تالیف زهرا : عنوان و نام پدیدآور
 مهرابی، سیدمهدی خیراندیش
 ۱۴۰۲. قم: عصر جوان، : مشخصات نشر
 ۳۴۷ ص: نمودار(رنگی): ۵/۱۴×۲۱/۵ س.م. : مشخصات ظاهری
 978-622-253-448-6 : شابک
 فیبا : وضعیت فهرست نویسی
 کتابنامه:ص:۳۳۷-۳۴۷ : یادداشت
 داستان‌های فارسی -- قرن ۱۴ -- مجموعه‌ها : موضوع
 Persian fiction -- 20th century -- Collections
 داستان‌های فارسی -- قرن ۱۴ -- تاریخ و نقد
 Persian fiction -- 20th century -- History and criticism
 فرهنگ عامه در ادبیات
 Folklore in literature
 داستان‌های فارسی -- قرن ۱۴ -- جنبه‌های اجتماعی
 Persian fiction -- 20th century -- Social aspects
 ۱۳۳۸ - خیراندیش، سیدمهدی، : شناسه افزوده
 PIR۴۲۴۹ : رده بندی کنگره
 ۶۲۰۸/۸۴۳ : رده بندی دیویی
 ۹۳۸۶۵۵۵ : شماره کتابشناسی ملی
 : اطلاعات رکورد کتابشناسی
 فیبا

عنوان : بازتاب فرهنگ مردم در آیین‌های رمان
 نویسنده : زهرا مهرابی ، سید مهدی خیراندیش

انتشارات عصر جوان

طراح جلد و صفحه آرا : بهناز زارعی

نوبت چاپ : اول ۱۴۰۲

قیمت : ۲۰۰۰۰۰ تومان

چاپخانه زمزم

آدرس : قم ، پاساژ قدس ، طبقه آخر، پلاک ۱۶۷

تلفن: ۰۹۱۷۸۹۷۸۲۷۲ / ۰۲۵-۳۷۷۳۰۰۳۷

فهرست مطالب

عنوان.....	صفحه.....
درآمد.....	۱۱
پیشگفتار.....	۱۳
بخش نخست.....	۱۸
۱- فرهنگ و ادبیات.....	۱۸
۱-۱. فرهنگ در ادبیات داستانی.....	۱۸
۱-۲. نمونه ای از پژوهش های ادبی.....	۲۱
بخش دوم.....	۲۴
۲. رمان و هویت فرهنگی.....	۲۴
۲-۱. تعریف رمان.....	۲۴
۲-۲. فرهنگ و هویت.....	۲۶
۲-۲-۱. فرهنگ و فرهنگ عامه.....	۲۶
۲-۲-۲. شاخصه های فرهنگی و هویتی.....	۳۰
۲-۲-۳. فرهنگ ایرانی.....	۳۰
۲-۲-۴. عناصر فرهنگ ایرانی.....	۳۲
۲-۳. آداب و رسوم.....	۳۳
بخش سوم.....	۳۶
۳. شرح حال نویسندگان و خلاصه رمان ها.....	۳۶

- ۳-۱. علی محمد افغانی..... ۳۶
- ۳-۲. خلاصه رمان شوهر آهوخانم..... ۳۹
- ۳-۳. صادق چوبک..... ۴۸
- ۳-۴. خلاصه رمان سنگ صبور..... ۵۱
- ۳-۵. اسماعیل فصیح..... ۵۴
- ۳-۶. خلاصه رمان ثریا دراغما..... ۵۶
- ۳-۷. سیمین دانشور..... ۵۸
- ۳-۸. خلاصه رمان جزیره سرگردانی..... ۶۲
- بخش چهارم: ۶۵**
۴. مولفه های فرهنگی در رمان های مذکور..... ۶۵
- ۴-۱. باورهای مذهبی..... ۶۸
- ۴-۱-۱. نماز و دعا..... ۶۸
- ۴-۱-۲. آیین ها و مراسم مذهبی..... ۷۲
- ۴-۱-۲-۱. مراسم عزاداری محرم..... ۷۳
- ۴-۱-۲-۲. نذر..... ۷۷
- ۴-۲. باورهای فرهنگی..... ۸۱
- ۴-۲-۱. خرافه ها و موجودات ماورایی..... ۸۲
- ۴-۱-۲-۱. آل..... ۸۲
- ۴-۲-۱-۲. دوالپا..... ۸۸
- ۴-۲-۱-۳. دیو..... ۸۹
- ۴-۲-۱-۴. جن..... ۹۱

۹۴.....	۵-۱-۲-۴. خرمهره.....
۹۵.....	۶-۱-۲-۴. هوو.....
۹۷.....	۷-۱-۲-۴. نعل درآتش.....
۹۹.....	۸-۱-۲-۴. مهره مار و طلسم.....
۱۰۳.....	۹-۱-۲-۴. فال.....
۱۰۵.....	۱۰-۱-۲-۴. چشم زخم.....
۱۰۷.....	۱۱-۱-۲-۴. اسفند و نظر قربانی.....
۱۰۹.....	۳-۴. باورهای عامیانه.....
۱۱۰.....	۱-۳-۴. باورهای پراکنده.....
۱۱۷.....	۲-۳-۴. عاق والدین.....
۱۱۷.....	۳-۳-۴. خواب و تعبیر آن.....
۱۲۱.....	۴-۴. آداب و رسوم.....
۱۲۲.....	۱-۴-۴. ازدواج و مراسم آن.....
۱۲۸.....	۲-۴-۴. آرایش و زیورآلات.....
۱۳۲.....	۳-۴-۴. فرزندانآوری و وصیغه و طلاق.....
۱۴۰.....	۴-۴-۴. کنیز و غلام.....
۱۴۴.....	۵-۴-۴. خواهر خواندگی و عقد اخوت.....
۱۴۷.....	۶-۴-۴. ناباروری.....
۱۴۹.....	۷-۴-۴. زن باردار و نوزاد.....
۱۵۴.....	۵-۴. هنر و سرگرمی.....
۱۵۴.....	۱-۵-۴. بازی.....

- ۱۵۷..... ۲-۵-۴. رقص وشاباش
- ۱۶۱..... ۳-۵-۴. نمایش زنانه
- ۱۶۵..... ۴-۵-۴. شب نشینی
- ۱۶۷..... ۵-۵-۴. موسیقی
- ۱۷۰..... ۶-۵-۴. نقل ونقالی
- ۱۷۴..... ۱-۶-۵-۴. کاربردهای نقالی
- ۱۷۵..... ۲-۶-۵-۴. تعزیه خوانی
- ۱۷۶..... ۳-۶-۵-۴. قصه خوانی
- ۱۸۱..... ۴-۶-۵-۴. شاهنامه خوانی
- ۱۸۷..... ۶-۴. جشن ها
- ۱۸۸..... ۱-۶-۴. شب چله
- ۱۹۱..... ۲-۶-۴. چهارشنبه سوری
- ۱۹۶..... ۳-۶-۴. آداب نوروز
- ۲۰۰..... ۱-۳-۶-۴. نوروز
- ۲۰۷..... ۲-۳-۶-۴. حاجی فیروز
- ۲۰۹..... ۳-۳-۶-۴. عمونوروز وننه سرما
- ۲۱۰..... ۴-۳-۶-۴. سیزده به در
- ۲۱۲..... ۷-۴. آیین زرتشتی
- ۲۱۷..... ۸-۴. اساطیر
- ۲۱۸..... ۱-۸-۴. سیمرغ وققنوس
- ۲۲۰..... ۲-۸-۴. رستم

۲۲۱.....	۳-۸-۴. سیاوش.....
۲۲۳.....	۹-۴. پیشدادیان.....
۲۲۳.....	۱-۹-۴. جمشید.....
۲۲۶.....	۲-۹-۴. ضحاک.....
۲۲۸.....	۱۰-۴. هخامنشیان و اشکانیان.....
۲۳۰.....	۱-۱۰-۴. اردشیر بابکان.....
۲۳۱.....	۲-۱۰-۴. انوشیروان.....
۲۳۳.....	۳-۱۰-۴. تیسفون.....
۲۳۳.....	۱۱-۴. تخت طاووس.....
۲۳۴.....	۱۲-۴. یعقوب لیث.....
۲۳۵.....	۱۳-۴. قلندر.....
۲۳۶.....	۱۴-۴. جرعه افشانی.....
۲۳۸.....	۱۵-۴. حمام ها.....
۲۴۲.....	۱۶-۴. کرسی.....
۲۴۴.....	۱۷-۴. جای.....
۲۴۵.....	۱۸-۴. قلیان و چپق.....
۲۴۷.....	۱۹-۴. مواد مخدر.....
۲۴۹.....	۲۰-۴. آداب سفر.....
۲۵۲.....	۲۱-۴. قربانی کردن.....
۲۵۵.....	۲۲-۴. آداب مردگان.....
۲۶۱.....	۲۳-۴. ورود به خانه.....

۲۶۴		۲۴-۴	مهر کردن
۲۶۵		۲۵-۴	فرش و نمند ایرانی
۲۶۹		۲۶-۴	پوشش و لباس
۲۷۰		۱-۲۶-۴	پوشش زنان کرد
۲۷۳		۲-۲۶-۴	پوشش زرتشتیان
۲۷۶		۳-۲۶-۴	سایر پوشش ها
۲۸۰		۲۷-۴	گیاه درمانی
۲۸۳		۲۸-۴	گیاهان دارویی
۲۹۱		۲۹-۴	غذاهای ایرانی
۳۰۴		۳۰-۴	معماری ایرانی
۳۱۰		۳۱-۴	واحد اندازه گیری و بول
۳۱۲		۳۲-۴	پیشه ها و اصطلاحات
۳۱۷		۳۳-۴	لوازم نانوایی و سنگ پزی
۳۲۲		۳۴-۴	اصطلاحات و واژگان بومی
۳۲۸			بخش پنجم
۳۲۸		۵	سخن آخر
۳۳۸			کتابنامه
۳۴۹			نامنامه

درآمد

در بررسی فرهنگ هر کشور، توجه به نقش ادبیات و شیوه‌ی انعکاس فرهنگ و آداب و رسوم مردم آن کشور، در آثار ادبی، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است زیرا آثار ادبی در هر نوع و قالب باشند برآمده از ذهن افرادی فرهیخته است که به جامعه و فرهنگ آن در ابعاد مختلف دلبستگی دارند و بناگزی اگر نه در همه آثار خود، بلکه در بخشی از آن‌ها این دلبستگی را به شیوه‌ای ناخودآگاه اما هنرورانه بازتاب می‌دهند. این مسأله در عموم آثار ادبی قابل درک و دستیابی است. در میان انواع آثار ادبی، ادبیات داستانی به دلیل ارتباط ملموس و تنگاتنگ با زندگی مردم برای اثبات این مدعا مناسب‌تر و به واقعیت نزدیک‌تر است. در این کتاب، جلوه‌هایی از فرهنگ و آداب و رسوم ایرانی، در چهار رمان معاصر: شوهرآهو خانم (علی محمد افغانی)، سنگ صبور (صادق چوبک)، جزیره‌ی سرگردانی (سپهر آهنگر) و ثریا در اغما (اسماعیل فصیح) بررسی شده است. نویسندگان این رمان‌ها، هر کدام، در بخش‌هایی از اثر خود برخی از مؤلفه‌های فرهنگی و نیز آداب و رسوم مردم را منعکس کرده‌اند و با توجه به هویت فرهنگی جامعه‌ی خود و نمایش جلوه‌های آن، اثری باورپذیر خلق کرده‌اند و بخش زیادی از موفقیت خود را وام‌دار توجه به همین مؤلفه‌های فرهنگی هستند. فرهنگ و آداب و رسوم که شامل عناصری نظیر باورهای عامیانه، اعتقادات، آداب و رسوم گوناگون، پوشاک، گیاهان دارویی، درمان‌های سنتی، جشن‌های باستانی، عقاید خرافی و ... هستند. ادبیات، به عنوان بستری مناسب، همواره جایگاهی برای نمایش

فرهنگ و آداب مردم بوده و هست و بسیاری از فرهنگ‌ها اگر در ادبیات ثبت و یا نوشته نمی‌شدند، احتمال داشت به طور کامل از بین بروند. مؤلفان این کتاب امید دارند که این وجیزه‌ی فرهنگی بتواند به نوبه‌ی خود برگی به دفترِ پر بارِ فرهنگِ دیرینه‌سال این مرزبوم بیفزاید و راه‌گشایی درخور، برای دیگر پژوهش‌های فرهنگی در این گستره باشد. بی‌گمان این کتاب کاستی‌هایی دارد که با نگاه نکته‌سنج خوانندگان علاقه‌مند و داوری و نقد منتقدان ارجمند می‌تواند در چاپ‌های بعدی اصلاح گردد و اثری شایسته‌ی فرهنگ و رجاوند ایران بشود. ایدون باد!

شیراز: تابستان ۱۴۰۲

سید مهدی خیراندیش - زهرا مهربانی